

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра логопедії і спеціальних методик

Дипломна робота
магістра

з теми: **“ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВОЇ ТЕРАПІЇ
В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ІЗ СТЕРТОЮ ДИЗАРТРІЄЮ”**

Виконала здобувачка 2 курсу
групи SoL3-M21z
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.01 Логопедія
Діана СКРАБА

Керівник: **Світлана ПОЛЩУК**,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: **Олена ВЕРЖИХОВСЬКА**,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри психолого-медико-педагогічних
основкорекційної роботи

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТЕРТОЇ ФОРМИ ДИЗАРТРІЇ ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ СТЕРТОЮ ФОРМОЮ ДИЗАРТРІЇ	6
1.1. Поняття про стерту форму дизартрії	6
1.2. Психолого-клініко-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії	17
1.3. Корекційна робота з дітьми із стертою формою дизартрії	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ТЕРАПІЇ.....	31
2.1. Гра як провідна діяльність дошкільника... ..	31
2.2. Історія розвитку ігрової терапії	37
2.3. Методи ігрової терапії: казкотерапія, пісочна терапія, арт-терапія, пальчикова ігротерапія, гудзикотерапія.....	42
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ ІГРОВОЇ ТЕРАПІЇ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ СТЕРТОЮ ФОРМОЮ ДИЗАРТРІЇ .	61
3.1. Мета та завдання експерименту	61
3.2. Матеріал для обстеження мовлення	62
3.3. Результати обстеження	67
3.4. Хід експерименту – корекційна робота із застосуванням засобів ігрової терапії для подолання проявів стертої форми дизартрії у дошкільників	70
3.5. Контрольне обстеження та інтерпретація отриманих результатів.....	76
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Актуальність теми: на сьогоднішній день порушення мовлення є досить поширені та різноманітні. При цьому методи роботи з цими порушеннями теж різноманітні. Існуючі методи корекції стертої форми дизартрії у дітей дошкільного віку не вирішують проблеми в повному обсязі, і подальша розробка методичних аспектів усунення дизартрії є актуальною.

Нові тенденції в розвитку сучасної системи освіти підвищують вимоги до психічного і мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, що зумовлюють формування цілісної та гармонійно розвиненої особистості, яка володіє основами української літературної мови як національно-культурної цінності.

Обстеження дітей у дитячих садочках показало, що в старших і підготовчих групах від 40 до 60% дітей мають порушення мовленнєвого розвитку. Серед найбільш поширених порушень: дислалія, ринофонія, фонетико-фонематичний недорозвиток, стерта дизартрія.

Серед дітей із загальним недорозвитком мовлення до 50%, а серед дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком – до 35% дітей мають стерту дизартрію.

Стерта форма дизартрії зустрічається дуже часто у логопедичній практиці. Це мовленнєва патологія, що виявляється у розладах фонетичного та просодичного компонентів мовленнєвої функціональної системи, яка виникає внаслідок невротичних мікро органічних уражень головного мозку. Ці порушення викликають вторинні відхилення в розвитку фонематичної, лексичної і граматичної сторони мови, знижують ефективність навчання та гри у дітей дошкільного віку. Основні скарги при стертій дизартрії – нечітке невиразне мовлення, погана дикція, спотворення і заміна звуків у складних за складовою структурою словах та ін.

Існуючі методи корекції стертої форми дизартрії у дошкільників не вирішують проблеми у повному обсязі, і подальша розробка методичних аспектів усунення дизартрії є актуальною.

Діти, які мають стерту дизартрію, потребують довготривалої, систематичної індивідуальної логопедичної допомоги.

Гра – основна діяльність дітей. Л. С. Виготський писав: «Через ігрову діяльність і рух дитина вчиться, і в цьому сенсі гра може називатися провідним видом діяльності, так як визначає розвиток дитини» [1, с. 67]. Силою уяви, ігрових дій, ролі, здатністю перевтілюватися в образ діти створюють гру. У грі виявляється єдність всіх сторін особистості дитини, а також єдність психічного та фізичного розвитку дитини.

Подолання тривожності у дітей старшого дошкільного віку з порушенням мовлення включає формування вербальних і невербальних засобів спілкування, формування конструктивних способів поведінки в важких ситуаціях, формування елементарних вмінь саморегуляції емоційних станів.

Для реалізації вмісту вказаних напрямлень використовують наступні методичні прийоми: словесні і рухливі ігри; етюди на вираження тих чи інших емоцій і почуттів; малювання; бесіди; проблемні ситуації.

Об'єкт дослідження: процес психолого-корекційної роботи з дітьми дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

Предмет дослідження: засоби ігрової терапії у психолого-корекційній роботі з дітьми дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

Мета дослідження: визначити вплив засобів ігрової терапії у корекційній роботі на дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

Завдання дослідження:

- 1) описати поняття про стерту форму дизартрії;
- 2) надати загальну характеристику психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку із стертою дизартрією;
- 3) дослідити теоретично методи ігрової терапії;
- 4) з'ясувати вплив ігрової терапії на удосконалення мовлення та психічних процесів у дітей дошкільного віку із стертою дизартрією.

Гіпотези:

- 1) за допомогою ігрової терапії у дошкільників із стертою формою дизартрії краще розвивається мовлення та артикуляційна моторика.
- 2) засоби ігрової терапії покращують комунікативну діяльність дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

Методи дослідження: для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використано загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних) та методи емпіричного дослідження (аналіз результатів діяльності, спостереження, опитування, експеримент).

Практичне значення одержаних результатів: результати даного дослідження можуть бути використанні психологами, корекційними педагогами, логопедами та вихователями дитячих садків, які працюють з дітьми із стертою формою дизартрії для здійснення ефективнішої психолого-корекційної роботи.

Публікації: Результати роботи висвітлено у статі: "Засоби боротьби із стертою формою дизартрії у дітей дошкільного віку". *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційної педагогіка і психологія* : зб. наук. праць. Вип. 13. Кам'янець-Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2022.

Структура роботи: вступ, основна частина (3 розділи та 11 підрозділів), висновки, список використаних джерел (60 позицій) та додатки (3).

ВИСНОВКИ

У теоретичній частині роботи ми описали поняття «стерта форма дизартрії», надали загальну характеристику психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії та теоретично дослідили методи ігрової терапії.

Стерта форма дизартрії розглядається як різновид дизартрії – складний симптомокомплекс, що включає порушення м'язового тону артикуляційної мускулатури, обмеження рухливості органів артикуляції, порушення звуковимови, дихання, голосоутворення та потребує тривалої корекції.

У дітей із стертою формою дизартрії, разом із недостатністю звуковимовної сторони мовлення, спостерігаються, зазвичай, нерізко виражені порушення уваги, пам'яті, інтелектуальної діяльності, емоційно-вольової сфери, легкі рухові розлади та сповільнене формування ряду вищих кіркових функцій.

Важливу функцію у розвитку поведінки дошкільника, збагаченні його соціального досвіду, здійснює гра. Багаторазово повторюючи дії з предметами або іграшками, малюк стає спритнішим, винахідливішим, вправнішими, упевненим у своїх діях. Він вчиться спочатку організовувати власну індивідуальну гру, а згодом – гру з ровесниками.

Сьогодні психологічна література оцінює гру як діяльність, в якій активно розвиваються всі психічні процеси. На відміну від загальних ігор, ігри в ігровій терапії мають суттєву відмінність – чітко поставлену мету та відповідний їй результат, який може бути обґрунтований, виділений у явному вигляді і характеризується пізнавальною спрямованістю. Найбільш активною формою навчального впливу є спеціально організовані логопедом дидактично спрямовані заняття та ігри. На них логопед має можливість систематично, поступово ускладнюючи матеріал, розвивати мовлення дітей, повідомляти їм доступні відомості, формувати вміння та деякі важливі

якості. Ігрова форма занять створюється ігровою мотивацією, що постає як спонукання, стимулювання дітей до мовленнєвої діяльності.

Зокрема, у дітей 5-6 років із стертою дизартрією не відбувається достатньо повно ігрова діяльність. Вони не цікавляться іграми з конструкторами, не вміють бавитися з малими іграшками, не складають пазли. Найбільш яскрава недостатність загальної моторики проявляється при виконанні складних рухових актів, характерні порушення просторово-часової організації рухів, дрібної моторики пальців рук.

У практиці ігрової терапії існує багато методів, які сприяють кращому розвитку дітей, одним із них є казкотерапія. Казкотерапія – це інтегрована діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямоване на самостійність, активність, творчість, регулювання дитиною власного емоційного стану.

У практичній частині роботи ми описали хід та результати проведеного експерименту по визначенню впливу засобів ігрової терапії у корекційній роботі на дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

У нашому експерименті ми використали такий метод ігрової терапії як казкотерапія.

Експеримент включав у себе три етапи - попереднє обстеження, основний етап – проведення корекційної роботи із включенням казкотерапії з дошкільниками зі стертою формою дизартрії та контрольне обстеження.

Для експерименту ми використовували такі казки, як «Колобок», «Ріпка», «Рукавичка». У ході експерименту ми провели серію занять казкотерапії з метою удосконалення мовлення та психічних процесів у дошкільників із стертою дизартрією.

Аналізуючи отримані результати контрольного обстеження, можемо сказати, що гіпотези, які ми висували на початку нашої роботи, підтвердилися, а саме:

- 1) за допомогою ігрової терапії у дошкільників із стертою формою дизартрії краще розвивається мовлення та артикуляційна моторика.

2) засоби ігрової терапії покращують комунікативну діяльність дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії.

З цього слідує, що засоби ігрової терапії здійснюють позитивний вплив на удосконалення мовлення та психічних процесів у дітей дошкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Отже, можна вважати поставлені на початку роботи завдання - описати поняття про стерту форму дизартрії; надати загальну характеристику психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку із стертою дизартрією; теоретично дослідити методи ігрової терапії; з'ясувати вплив ігрової терапії на удосконалення мовлення та психічних процесів у дітей дошкільного віку із стертою дизартрією - виконаними і мету - визначити вплив засобів ігрової терапії у психолого-корекційній роботі на дітей дошкільного віку із стертою формою дизартрії – досягнутою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виховання, навчання і психічний розвиток дитини. Особистість як об'єкт і суб'єкт самоствердження. Психологія: Підрч./ Ред. Ю. Л. Трофімов. – К., 2001.
2. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. / Н. В. Гавриш – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006 – 119 с.
3. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Практикум. - К., 1980
4. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. / Упор. Шик Л. А., Гаркуша Г. В., Тур Л. В., Рудик О. А. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 240 с. : іл. – (Серія «Творчому педагогу»).
5. Кизилова В. В. Основи культури й техніки мовлення: навчальний посібник. / В. В. Кизилова – Луганськ: Знання, 2007. – 126 с.
6. Ленів З. П. Діагностика усного мовлення старших дошкільників засобами арт-терапії: Навчально-методичний посібник. / З. П. Ленів – К.: Спадщина, 2011. – 64 с. з іл.
7. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблена та доповнена. За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007. – 672с.
8. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376с.
9. Литвиненко С. Ігротерапія / С. Литвиненко – К.: Шкільний світ, 2010 р.
10. Моліцька М. Терапевтичні казки / З пол. Пер. О. Мандрика. – Львів: Світчадо, 2010. – 200 с.
11. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Навчальний посібник для ВНЗ. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало — К., 2010. – Режим доступу: <http://www.annadomina.com/studentam/pershodzherela/gra-yak-providna-diyalnist-doshkilnika/>
12. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський – К.: Радянська школа, 1977. – 341 с.

13. Хребтова Н. П. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / Н. П. Хребтова - Вид. група «Основа», 2010. – 128 с.: іл. – (Серія «Творчому педагогу»).
14. Erikson E. H. Clinical studies in childhood play // *Child Behavior and Development* / R. G. Barker, J. S. Kounin, and H. F. Wright (eds.). McGraw-Hill, 1943.
15. Freud A. *The Psychoanalytical Treatment of Children*. New York, Hogarth Press, 1946; International Universities Press, 1964.
16. Freud S. The cases of "Little hans" and the "Rat man". *Complete Works*, Vol. 10. Hogarth Press, 1955.
17. Hartley R.E. et al. *Understanding children's play*. Rout-ledge & Kegan Paul; Columbia University Press, 1952.
18. Miller S. *The psychology of play*. Middlesex, Pelican. 1968.
19. Peller L. E. Libidinal development as reflected in play // *Psychoanalysis*. 1955. Vol. 3. P. 3-12.
20. Klein M. The psychoanalytic play-technique // *Am. J. Orthopsychiat.* 1955. Vol. 25. P. 223-237.
21. Symposium Therapeutic Playtechniques // *Am. J. Or-tho-psychiat.* 1955. Vol. 25.
22. Lebo D. The development of play as a form of therapy: from rousseau to rogers // *Am. J. Psychiat.* 1955/6. Vol. 112. p. 418-422.
23. Greenacre P. Play in relation to creative imagination // *Psychoanal. Stud. Child.* 1959. Vol. 14. P. 61-80.
24. Венгер А. По ступеням детства: [Вопр. детс. психологии] / А. Венгер // *Знання – сила*. – 1986. - №9. – 26-28с.
25. Громик Є. Гра - найсерйозніша справа / Є. Громик // *Початкова школа* – 1999. - № 1. – 27с.
26. Божич О. Народна скарбниця і малі фольклорні жанри в методиці проведення ігор / О. Божич // *Дошкільне виховання* – 2002. - № 8. – С. 16 -17

27. Диль-Костіна Н. М. Особливості логопедичної роботи з усунення дизартричних порушень / Н. М. Диль-Костіна // Дефектологія. - 2007. - № 2. - С. 27-28.
28. Куровець Т. І. Особливості корекційної роботи при дизартрії. Методичні рекомендації. / Т. І. Куровець // Дефектолог. – 2008. – № 6. – 18-23с.
29. Квітка Н. О. Вокалотерапія як засіб корекції мовлення дітей з органічними ураженнями ЦНС / Н. О. Квітка // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2010. - Вип. 1. - С. 132-138. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ооор_2010_1_21.
30. Квітка Н. Музикотерапія для дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільного типу / Н. Квітка // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2011. - Вип. 2. - С. 83-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ооор_2011_2_11.
31. Отришко Ю. Ігри та ігрові прийоми на заняттях із розвитку мовлення. / Ю. Отришко // Дефектолог. – 2011. - № 8. – 24-25 с.
32. Дідкова Л. М. Особливості фонетичних і просодичних порушень у дітей зі стертою дизартрією / Л. М. Дідкова // Логопедія. - 2012. - № 2. - С. 29-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2012_2_9.
33. Жебелева П. В. Казкотерапія як засіб психологічної допомоги особистості / П. В. Жебелева // Вісник післядипломної освіти. - 2012. - Вип. 7. - С. 284-291. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2012_7_41.
34. Гетьманська М. Казка чи казкотерапія? Виховання чи лікування? / М. Гетьманська // Психолог дошкілля. – 2012. - № 9. – С. 29-32.
35. Дідкова Л. М. Актуальні питання стертої форми дизартрії / Л. М. Дідкова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2012. - Вип. 19(1). - С. 359-365. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2012_19\(1\)__40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2012_19(1)__40).

36. Дідкова Л. М. Мовленнєва і немовленнєва симптоматика стертої дизартрії / Л. М. Дідкова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2012. - Вип. 21. - С. 69-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2012_21_19.
37. Дідкова Л. М. Структура дефекту стертої дизартрії / Л. М. Дідкова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2012. - Вип. 21(1). - С. 68-73. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2012_21\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2012_21(1)_11).
38. Василевська О. І. Казкотерапія як засіб психолого-педагогічного впливу / О. І. Василевська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. - 2012. - Вип. 39. - С. 30-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2012_39_7.
39. Дідкова Л. М. Логопедична робота при стертій дизартрії / Л. М. Дідкова // Логопедія. - 2013. - № 3. - С. 33-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2013_3_7.
40. Дідкова Л. М. Корекційна робота при стертій дизартрії / Л. М. Дідкова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2013. - Вип. 23. - С. 63-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2013_23_21.
41. Петренко Н. В. Використання терапевтичних технік у подоланні тяжких порушень мовлення / Н. В. Петренко // Вісн. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Корекц. педагогіка і психологія. - 2014. - Вип. 5. - С. 234-239.
42. Ленів З. П. Арт-терапія в процесі діагностування усного мовлення старших дошкільників / З. П. Ленів // Психолінгвістика. - 2014. - Вип. 15. - С. 73-84. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2014_15_7.
43. Дідкова Л. М. Етапи логопедичної роботи при стертій дизартрії / Л. М. Дідкова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19:

Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. - Вип. 26. - С. 85-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_19.

44. Дідкова Л. М. Клініко-педагогічна характеристика дітей зі стертою дизартрією / Л. М. Дідкова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. - Вип. 27. - С. 57-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_27_14.

45. Расторгуєва В. М. Пісочна терапія - методика позитивного впливу на психічний та мовленнєвий розвиток дошкільників / В. М. Расторгуєва // Актуальні проблеми психології в закладах освіти. - 2015. - Вип. 5. - С. 281-284. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/akprpzo_2015_5_53.

46. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби / І. Садова // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2015. - Вип. 11. - С. 293-298. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2015_11_43.

47. Трегуб О. О. Казкотерапія в роботі практичного психолога ДНЗ / О. О. Трегуб // Таврійський вісник освіти. - 2017. - № 1. - С. 255-260. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2017_1_43.

48. Заліток Л. М. Казкотерапія за Василем Сухомлинським / Л. М. Заліток // Інноватика у вихованні. - 2017. - Вип. 6. - С. 99-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2017_6_14.

49. Замелюк М. І. Арт-терапія як засіб творчої самореалізації особистості / М. І. Замелюк, Л. І. Магдисюк, Н. В. Ольхова // Психологія: реальність і перспективи. - 2018. - Вип. 10. - С. 50-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prp_2018_10_10.

50. Шуплецова Л. Ю. Арт-терапія як спосіб позитивного психотерапевтичного впливу на дитину / Л. Ю. Шуплецова // Соціально-гуманітарний вісник. - 2018. - Вип. 18-19. - С. 68-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sochumj_2018_18-19_17.

51. Куцин Е. К. Казкотерапія в естетичному становленні дитини з вадами мовленнєвого розвитку / Е. К. Куцин // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія. - 2019. - Вип. 2(2). - С. 57-60. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2019_2\(2\)__18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2019_2(2)__18).

52. Данилюк І. В. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість / І. В. Данилюк, С. В. Зольникова // Психологічний часопис. - 2019. - Т. 5, № 6. - С. 161-173. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2019_5_6_14.

53. Ревть А. Арт-терапія у соціально-реабілітаційній роботі з дітьми з особливими потребами / А. Ревть, О. Гук // Молодь і ринок. - 2019. - № 7. - С. 93-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2019_7_19.

54. Тарапата І. І. Арт-терапія як засіб подолання страху у дітей дошкільного віку / І. І. Тарапата, Л. С. Тимків // Молодий вчений. - 2019. - № 10(1). - С. 114-119. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_10\(1\)__29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_10(1)__29).

55. Василевська О. Казкотерапія як засіб психологічної роботи з різними віковими категоріями / О. Василевська, Л. Дворніченко // Вісник Львівського університету. Серія : Психологічні науки. - 2020. - Вип. 6. - С. 24-31. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlups_2020_6_6.

56. Гаснюк В. В. Вокалотерапія як метод регулювання емоційного стану та техніка корекції самовираження особистості / В. В. Гаснюк // Науковий вісник Льотної академії. Серія : Педагогічні науки. - 2020. - Вип. 8. - С. 71-76. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasps_2020_8_11.

57. Серета І.В. Казкотерапія в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами / І.В. Серета, К.М. Кутержинська // Вересень. - 2021. - № 1. - С. 87-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vere_2021_1_11.

58. Крет М. Музикотерапія як чинник впливу на психоемоційний стан особистості / М. Крет, Н. Левчук // Нова педагогічна думка. - 2021. - № 2. - С. 164-168. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2021_2_31.

59. Бондар В. І., Синьова В. І. Дефектологічний словник: навчальний посібник / В. І. Бондар – К.: «МП Леся», 2011. – 528 с.

60. Короткий тлумачний словник. За ред. Л. Л. Глумецької. – К.: Радянська школа, 1978. – 296 с.